

John de Robeck (1862-1928)

1862'de İrlanda'da Baron De Robeck IV'ün (John Henry Edward Fock) oğlu olarak dünyaya gelmiştir, tam adı Sir John Michael De Robeck'tir. 1875'te İngiliz Kraliyet Donanması'na katılan John Michael De Robeck, I. Dünya Savaşı başlayıncaya kadar Çin, Kuzey Amerika ve Akdeniz sularında görev yapmıştır. I. Dünya Savaşı ilanı ile birlikte Çanakkale Boğazını ablukaya almakla görevli Amiral Sir Sackville Carden idaresindeki 9. Kruvazör Filosu'na atanmıştır.

Osmanlı Devleti İttifak Devletlerinin yanında I. Dünya Savaşı'na katılınca İtilaf Devletleri, İttihat ve Terakki iktidarını yıkıp Osmanlı Devleti'ni savaş dışı bırakmak, Balkan Devletlerinin kendi yanlarında savaşa katılmalarını sağlamak, Rusya'yı Karadeniz'deki tecritten kurtarıp yardım etmek amacıyla Çanakkale Boğazı'ndan geçip İstanbul'a ulaşmak için bir deniz saldırısı planlamışlardır. Fransızların da katılımı ile oluşturulan İtilaf donanmasının komutası o sırada Çanakkale Boğazı'nı abluka altına alan İngiltere'nin Doğu Akdeniz Filosu Komutanı Amiral Carden'e verilmiştir. John de Robeck ise koramiral rütbesi Carden'in vekilidir. Ancak 19 Şubat 1915'de Çanakkale Boğazı'na yönelik başlayan ilk saldırılarda başarısızlık ve rahatsızlığı nedeniyle Carden görevden ayrılmış ve yerine De Robeck getirilmiştir.

John De Robeck

İtilaf donanması 18 Mart 1915'de büyük bir saldırı gerçekleştirmiş, De Robeck'e Boğaz'da donanmanın manevra yapabileceği kadar bir alanın mayınlardan temizlendiği bilgisi ulaşmış, Türk tabyalarından gelen ateşin etkisiz olduğu görülmüş, bu bilgilere dayanarak De Robeck saldırının ikinci adımını başlatmış ancak kısa sürede eldeki bilgilerin yanıltıcı olduğu ortaya çıkmıştır. Gerek Nusret Mayın Gemisi'nin döşediği mayınlar gerekse tabyalardan açılan ateş sayesinde İtilaf donanmasındaki gemilerin bazıları batmış, bazıları ise büyük hasar almıştır. 18 Mart harekâtı hem De Robeck için hem de İtilaf donanması için tam bir başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

De Robeck hükümetinden aldığı destek ile yeni bir saldırı için hazırlanmaya başlamış ancak hava şartlarının kötüleşmesi ve Çanakkale Boğazı'nın karadan destek almadan geçilemeyeceğine inanmaya başlaması nedeniyle bu saldırıyı gerçekleştirmemiştir. Donanmadaki kıdemli subayların katıldığı 22 Mart 1915 tarihli bir toplantıda oy birliği ile alınan bir kararla ordunun karadan donanmaya destek vermesi istenmiş, bu istek Londra'ya bildirilmiş ve Donanma Bakanı Churchill bu kabul etmek zorunda kalmıştır. Kısacası İtilaf Devletlerinin Çanakkale'de kara savaşları safhasına geçmesinde etkili olmuştur. Kara savaşları devam ederken yine donanmanın başında İtilaf ordusuna denizden destek vermiştir. Ancak İtilaf Devletleri kara savaşlarında da başarısız olmuş ve geri çekilmek zorunda kalmışlardır. De Robeck ise Haziran 1916'da Akdeniz'den ayrılmış ve Nore'deki 3. Filo'ya atanmıştır.

Amiral John De Robeck, Çanakkale Savaşları sonucunda İstanbul'a ulaşamamıştır. Ancak I. Dünya savaşının sonucunda Osmanlı Devleti'nin yenilmesi İstanbul'un kapılarını İtilaf devletlerine açmıştır. Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra İngiltere Türkiye'de hem savaş öncesindeki büyükelçinin yerine görev yapacak hem de mütarekenin uygulanmasını denetleyecek bir makama ihtiyaç duymuş ve İstanbul'da bir Yüksek Komiserlik tesis

edilmiştir. Bu makama önce Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasını sağlayarak Londra'da büyük beğeni toplayan Amiral Arthur Calthorpe atanmıştır. Calthorpe 26 Ağustos 1919'da hem Akdeniz Orduları Başkumandanı hem de Yüksek Komiserlik görevlerini De Robeck'e devretmiştir. 11 Eylül 1919'da şehre ulaşan De Robeck savaşı giremediği İstanbul'a Yüksek Komiser olarak girmiştir.

Yüksek Komiser olarak görev yaptığı dönemde Calthorpe döneminin aksine Anadolu'daki Millî Mücadele'yi daha iyi kavramıştır. 17 Eylül 1919'da Sivas Kongresi'nden kısa bir süre sonra Curzon'a gönderdiği telgrafta Mustafa Kemal Paşa önderliğinde Anadolu'da başlayan hareketin, bağımsız bir cumhuriyet kurma yolunda olduğunu haber vermiştir. Anadolu'daki Kuva-yı Milliye hareketinden genellikle milliyetçi hareket veya Kemalistler diye bahsetmiş, bu hareketin Erzurum'dan başlayarak Ankara ve Sivas başta olmak üzere diğer vilayetlere yayıldığını Harbiye Nezareti'nden büyük ölçüde yardım gördüklerini belki de Veliht ile temas halinde bulduklarını iddia etmiştir. Halkı İstanbul'daki iktidardan çok Millî Mücadelecilerin temsil ettiğini kabul etmesine rağmen, Sivas Kongresi'nde kurulan, başkanlığını Mustafa Kemal Paşa'nın yaptığı, Sivas Kongresi'ni dolayısıyla Kuva-yı Milliye hareketini temsil eden Heyet-i Temsiliye'yi hiçbir zaman muhatap almamıştır.

Mücadelelerinin gerekçelerini duyurabilmek için çalışan Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa, 25 Eylül 1919'da Eskişehir'deki General Solly Flood vasıtasıyla De Robeck'e bir yazı göndererek, Millî Mücadele hakkında Yüksek Komiseri, doğru bilgilendirmeye çalışmıştır. Erzurum ve Sivas Kongreleri bildirimlerinin Türk milletinin meşru isteklerini dünyaya duyurmak amacıyla yayınlandığını söyleyen Mustafa Kemal Paşa, Anadolu'da başlayan hareketin Gayrimüslimlere karşıymış gibi gösterilmeye çalışılmasına itiraz etmiştir. Ülkede asayişin sağlandığını ve Gayrimüslimlere yönelik herhangi bir saldırının gerçekleşmediğini vurgulamıştır. Ayrıca 18 Eylül 1919'da bütün vilayetlere bir genelge yayınlayarak millet ve memleket aleyhinde faaliyetleri olmayan her yabancı Osmanlı konukseverliğinden yararlanacağını ilan edildiğini bildirmiştir.

De Robeck'in Londra'ya gönderdiği raporlara göre; Mustafa Kemal Paşa'nın İslamcı ve Bolşevik faaliyetleri konusunda oldukça endişelidir. Yüksek Komiseri göre Mustafa Kemal Paşa Müslüman ülkelere bildiriler ve Türkiye hesabına çalışacak ajan ve temsilciler göndermiştir. Bolşeviklerin desteklediği Enver Paşa'nın Anadolu'ya doğru geldiğine dair propagandaların yapıldığı söylemiş, Bolşeviklerin güçlerini Mustafa Kemal ile birleştirirlerse bütün Hazar'ın kontrolünü ele geçirip, Gürcistan ve Kuzey İran'ı istila ederek Bakü ve Enzeli'yi zapt etmelerinin önünde hiçbir engel olmayacağı uyarısında bulunmuştur.

Yüksek Komiser olarak görev yaptığı dönemde İstanbul'daki hükümet değişikliklerinde etkin olmaya başlamıştır. Sivas Kongresi'nin aldığı karara uygun olarak Anadolu'nun İstanbul hükümeti ile iletişimi kesmesi Damat Ferit Paşa ve hükümetini zor durumda bırakmıştır. Damat Ferit Paşa'nın Milli Mücadelecileri ezmek için İtilaf Devletlerinin ya bir Osmanlı ordusu gönderilmesine izin vermelerini ya da kendilerinin askeri kuvvet göndererek stratejik noktaları işgal etmelerini önerilerini ilkinin sivil savaş ilanı anlamına geldiğini söyleyerek itiraz ederken; ikincisine ise İtilaf Devletlerinin savaştan tamamen bıkip usandıkları ve daha çok kan dökülmesinden kaçınmak istedikleri gerekçelerini öne sürerek reddetmiş, Mustafa Kemal Paşa ile irtibata geçerek onu Anadolu'daki hareketi durdurması için ikna etmesini tavsiye etmiştir. Ancak Fransız meslektaşısı Defrance ile yaptığı görüşmeler sonucunda Damat Ferit Paşa'nın İtilaf Devletleri için istenilebilecek en iyi sadrazam olduğuna ve desteklenmesi gerektiğine karar vermişlerdir. Damat Ferit Paşa'yı destekleme fikrine rağmen İstanbul'daki yönetimin yetkisinin gittikçe azaldığının da farkındadır.

De Robeck'in destekleme kararına rağmen Damat Ferit Paşa hükümeti, 30 Eylül 1919'da istifa etmiş ve yerine 2 Ekim

1919'da Ali Rıza Paşa hükümeti kurulmuştur. Vahdettin'in Anadolu ile İstanbul arasındaki ayrılığı bitirmek yani Anadolu'yu yeniden İstanbul hükümetine bağlamak amacıyla biraz da zorunlu olarak sadarete getirdiği Ali Rıza Paşa'yı, siyasetçi olmaktan ziyade iyi ve saygın bir asker olarak tarif etmiştir. Hükümetin diğer üyelerini de saygın kişiler olmakla birlikte, milliyetçi ve bazen de İttihat ve Terakki sempaticisi olarak tanımlamıştır. Damat Ferit Paşa'nın görevden alınarak Ali Rıza Paşa hükümetinin göreve getirilmesi devrim olarak nitelenmiştir. Bu değişimle güç İtilaf Devletleri ile iş birliği yapan ve onlara itaat eden, böylece İmparatorluğun ömrünü uzatmak isteyen bir partiden yani Hürriyet ve İtilaf Fırkası'ndan, herhangi bir İtilaf hareketini önlemeye çalışan bir partiye yani Kuva-yı Milliye hareketine geçmiştir.

Ali Rıza Paşa hükümeti, Anadolu'yu İstanbul'a kesin olarak bağlamayı başaramasa da Amasya Görüşmeleri sonucunda yakınlaştırmayı başarmış, seçimlerin yapılmasını sağlayarak Millî Mücadelecilerin isteklerinden biri olan Meclis-i Mebusan'ın yeniden toplamıştır. Ancak bir taraftan da İtilaf Devletlerinin askeri bir müdahalesinden korktuğu için onlarla iyi ilişkiler kurmaya en azından onların tepkisini çekmemeye çalışmıştır. İtilaf Devletleri yetkilileri özellikle de İngiliz Yüksek Komiserliği ile Kuva-yı Milliye arasında kalmıştır. İki tarafı da memnun etmeye çalışan ancak başarılı olamayan Paşa ve kabinesi 3 Mart 1920'de istifa etmek zorunda kalmıştır. Sultan Vahdettin Anadolu ile kurulan bağın kopmaması için Salih Paşa'yı sadarete atamıştır.

Salih Paşa hükümetinin kaderi de Ali Rıza Paşa'nın kaderine benzemiş, Kuva-yı Milliye ile İtilaf Devletleri arasında kalmış, daha da önemlisi De Robeck'in teşvikleri sonucunda 16 Mart 1920'de İtilaf Devletleri tarafından İstanbul işgal edilmiş, sonunda Salih Paşa hükümeti 2 Nisan 1920'de istifa etmek zorunda kalmıştır. Yerine De Robeck başta olmak üzere İngiliz Yüksek Komiserliği yetkililerinin telkinlerinin de etkisiyle Damat Ferit Paşa yeniden sadrazam olarak atanmıştır.

De Robeck, kendi teşviki ile gerçekleşen İstanbul'un işgalinin Mustafa Kemal Paşa muhaliflerini güçlendirdiğini iddia etse de TBMM'nin açılmasına değin uzanan bir süreci başlatmış, Ankara'da milli bir hükümetin kurulması için vesile olmuştur. Esasen olaylar, Kuva-yı Milliye'nin, direnme azmini arttırmıştır.

De Robeck, Ankara'da 23 Nisan 1920'de açılan TBMM ve Ankara Hükümeti ile diplomatik ilişki kurmayı reddetmiştir. Ancak TBMM, başkan seçilen Mustafa Kemal Paşa ve Ankara Hükümeti hakkında hem kendi görüşlerini hem de istihbarattan alınan bilgileri rapor etmiştir. Gönderdiği raporlarda, milliyetçi liderlerin Anadolu'da vekil bir Sultan ortaya çıkarma fikrini ciddi olarak düşündüklerini ama muhtemelen bir şehzadeyi getirmenin zorluğundan dolayı bu fikirden vazgeçtiklerini ve Sultan'a bağlılıklarını ilan ettiklerini iddia etmiş, TBMM'nin içinde bulunulan olağan üstü durumdan dolayı bütün güçleri kendinde birleştirdiğini, Ankara'daki geçici hükümetin meclisin sadece bir heyeti olarak açıklandığını, bu nedenle de bakanlara vekil olarak hitap edildiğini bildirmiştir. De Robeck'in raporlarına eklediği istihbarat belgelerinde ise kurulan bu rejimin aslında bir cumhuriyet olduğu ama halkın Sultan'a karşı duygularından dolayı bunun açıkça ifade edilemediği iddia edilmiştir. İstanbul hükümetinin daha önce çıkardığı fetvaların halk üzerinde oldukça etkili olduğu söylenerek İstanbul'dan Anadolu'ya etkili bir kuvvet gönderilirse Kuva-yı Milliye'nin dağıtılabileceği görüşü üzerinde durulmuştur.

Ancak De Robeck, barış şartlarını kabul ettirmek için Ankara hükümetine karşı zor kullanılmaktan yana değildir. Bunun yeni bir savaş anlamına geleceğini iddia etmiş, kendi görüşüne rağmen Kuva-yı Milliyeciler ile bir savaşa girilecekse ordunun ivedilikle takviye edilmesi gereğine değinmiştir. Yüksek Komiserin bir başka önerisi ise İzmir'deki Yunan ordusunun seferber edilerek Bandırma üzerine yürümesidir. İstanbul'daki diğer İtilaf Yüksek Komiserlerinin de

desteklediği bu görüş Londra'daki yetkililer tarafından tartışılmış ve 19 Haziran 1920'de Hythe'da düzenlenen olağanüstü Konferansta, Yunan Başbakanı Venizelos'un İzmir bölgesindeki Yunan ordusunun, Kuva-yı Milliye güçlerini Boğazlardan uzaklaştırmak amacıyla saldırıya geçmesi önerisi İngiliz Başbakanı Lloyd George'un desteği ile kabul edilmiştir. Yunanlar İzmir-Bandırma demiryolunu ele geçirmek amacıyla 22 Haziran 1920'de saldırıya geçmişlerdir.

Ancak, Sevr Antlaşması'nın şartları açıklanmasına ve Spa'da toplanan İtilaf Yüksek Konseyi antlaşmanın Osmanlı Hükümeti'nce kabul edilmesi için çağrıda bulunmasına TBMM'in ve Ankara hükümetinin verdiği sert yanıt sonrası De Robeck, daha önce kendisi önermemiş gibi milliyetçileri dize getirmek için Yunanların ilerlemesine karşı çıkmış ve hükümetine de herhangi bir Yunan ilerlemesini veto etmesini önermiştir. İngiliz Dışişleri Bakanı Curzon, De Robeck'e verdiği cevapta Mustafa Kemal Paşa'nın hem İstanbul hükümetinin hem İtilaf Devletlerinin düşmanı olduğunu onun yenilgiye uğratılmasının veya ortadan kaldırılmasının barış antlaşmasının onaylanması açısından en etkin yol olacağını bildirmiştir. De Robeck'in de içinde bulunduğu İstanbul'daki İtilaf Yüksek Komiserleri Ankara hükümetini ikna etmek için daha barışçıl bir yol düşünmüşler ve İstanbul hükümetine Ankara'daki milliyetçiler ile görüşmek üzere bir heyet göndermesini önermişlerdir. Bu öneri Tevfik Paşa'nın sadareti döneminde Ahmet İzzet Paşa heyetinin kurulmasına ve Ankara'ya gönderilmesine vesile olacaktır.

De Robeck'in döneminde, Calthorpe döneminde olduğu gibi Yüksek Komiserliğin Sultan ile görüşmeme politikası bir süre daha devam etmiştir. Çoğunlukla Damat Ferit Paşa Sultan'ın sözcüsü gibi davranmış, Yüksek Komiserlik ile yaptığı her görüşmede Sultan'ın fikirlerini ve hislerini dile getirdiğini iddia etmiştir. Hatta göreve geldiği sırada dönemin Sadrazamı Damat Ferit Paşa ile Padişah'ın İngilizlerle bir antlaşma yaparak İngiltere'nin himayesini kabul ettiği iddiası ortaya çıkmıştır. Bu Antlaşmaya göre, İngiltere Türkiye'nin elinde kalan kısmının idaresini üzerine alacak, İstanbul hilafet merkezi olarak kalacak ama Boğazlar İngiliz idaresine bırakılacaktır. Halife'nin manevi nüfuzu Suriye, Irak vs gibi yerlerde İngiltere'nin lehinde kullanılacak, İngiltere de Halife'ye karşı çıkacak isyanları bastıracaktır. Ayrıca Türkler bağımsız bir Kürdistan'ın teşekkülüne karşı çıkmayacaklardır. Muhtemelen aynı iddialar nedeniyle vilayetlerde Padişah ve hükümetin İngiliz mandasını kabul ettiğine dair şayialar çıkmıştır. Bu antlaşma iddiaları, özellikle İngilizler ile Fransızların arasını açmış, bu nedenle İngiliz Yüksek Komiserliği kendisini savunma gereği hissetmiştir. Yüksek Komiser Yardımcısı Richard Webb, antlaşmayı uydurma ve propaganda amaçlı bir belge olarak nitelendirmiştir. Ayrıca Antlaşmanın Damat Ferit'i iktidardan düşürmek isteyenler tarafından kaleme alınmış bir belge olduğunu iddia etmiştir.

Sevr Antlaşması imzalandıktan sonra ise bu antlaşmanın onaylanmasını sağlamak için Sultan ile ilişkilerin güçlendirilmesini dolayısıyla doğrudan görüşmelerin başlaması gerektiği fikrini savunmuş, bunun sonucunda Mütareke döneminde Sultan Vahdettin ile görüşen ilk İngiliz Yüksek Komiseri olmuştur. Sonuçta ilki 21 Ağustos 1920 tarihinde ikincisi ise 11 Ekim 1920'de olmak üzere Sultan Vahdettin ile iki görüşme yapmıştır. Böylece, I. Dünya Savaşı başladıktan sonra Osmanlı sarayına giden ilk İngiliz temsilcisi olmuştur. İki görüşmenin de Türk tarafınca hazırlanmış tutanakları yoktur. Görüşme içerikleri hakkında, Londra'ya gönderdiği raporlardan bilgi edinilmektedir. Bu raporlara göre ilk görüşmede Sultan Vahdettin'i, kişiliği zayıf, ama oldukça içten ve olayları kavrama gücüne sahip bir kişi olarak tanımlamıştır. Ülkeyi felakete sürükleyen kişiler ile bu felaketlerde hiçbir payı olmayan gerçek Türkleri ayırt etmek gerektiğini ve ülkeyi felakete sürükleyen yönetimin Türk olmayan kişilerden oluştuğunu, bunların başta İngiliz dostluğu olmak üzere Türkiye'de kutsal ve değerli olan her şeyi ayaklar altına aldıklarını, ülkede çoğunluğu oluşturan gerçek Türklerin bu dostluğa önem verdiklerini ve dostluğun yeniden tesis edilmesini arzuladıklarını ifade etmiştir. Sevr Antlaşması'nın onaylanması probleminin yaşandığı sırada gerçekleştirilen ikinci görüşmede ise Sultan Vahdettin, Ankara hükümetinin Anadolu'daki tebaasına zulmettiğini ve bunu affetmenin çok zor olduğunu iddia etmiş ve

hükümetinin maddi yardıma ihtiyaç duyduğunu ifade etmiş, yardımın Sevr Antlaşması'nın onaylanmasına bağlı olduğu cevabını vermiştir. Bunun üzerine Sultan antlaşmayı ilk kendisinin onaylaması durumunda Anadolu'daki hareketin güçleneceğini ve Anadolu'daki milliyetçilerin kendisini ülkenin büyük bir kısmının kaybedilmesine neden olan anlaşmaya boyun eğmekle suçlayacaklarını söyleyerek bu konuda kararsız ve isteksiz olduğunu göstermiştir. Rapora göre Vahdettin maiyetindeki memurları gönderdikten sonra sadece Ryan'ın tercümanlığını kullanmış ve bundan sonra daha samimi bir konuşma gerçekleştirmiştir. Bu konuşmada İngiltere dostluğunu savunan politikanın kendisine babasından miras kaldığını, tahta çıktığı sırada savaşın sona erdiğini fark etmeseydi ve İngiltere'nin dostluğunu yeniden kazanacağı umudu olmasaydı Sultanlığın ağır yükünü üzerine almayacağını söylemiştir. Hükümet meselesine de değinen Vahdettin, Damat Ferit Paşa hükümeti yerine Ankara ile irtibata geçebilecek ılımlı bir hükümetin kurulmasının tam anlamıyla milliyetçi bir kabinenin işbaşına gelmesine neden olacağını iddia ederek, Damat Ferit Paşa'dan vazgeçmek istemediğini göstermiştir.

Ancak İngilizler başta olmak üzere İtilaf Devletleri yetkilileri özellikle de İngiliz Yüksek Komiseri De Robeck Sevr Antlaşması'nın uygulanabilmesi için Ankara hükümetinin onayına dolayısıyla Ankara ile İstanbul'u birbirine yakınlaştıracak bir hükümete ihtiyaç duymuşlar, bu nedenle Damat Ferit Paşa'yı destekleme politikalarını terk etmişlerdir. Damat Ferit Paşa son defa 17 Ekim 1920'de istifa etmek zorunda kalmıştır. De Robeck'in Curzon'a gönderdiği rapora göre Sultan Vahidettin aynı gün Tevfik Paşa'yı sadrazamlığa atamıştır. Tevfik Paşa, 18 Ekim'de De Robeck ve Fransız Yüksek Komiseri ile bir görüşme yaptıktan sonra hükümetini hazırlamış, 21 Ekim 1920'de Vahdettin'in Tevfik Paşa hükümetini onayladığına dair hatt-ı hümayun ilan edilmiştir.

De Robeck, İstanbul'a Yüksek Komiser olarak atandıktan sonra sadece Sultan Vahidettin ve İstanbul hükümetleri ile olan ilişkileri değil, Ermeni meselesi, Kürt meselesi, harp suçlusu ilan edilen Türk asker ve vatandaşlarının tutuklanarak sürgün edilmesi gibi konularda da oldukça aktif olarak rol oynamıştır. 17 Kasım 1920 tarihine kadar İstanbul'daki görevini sürdürmüş, bu tarihte Yüksek Komiserlik görevini Horace Rumbold'a devrederek İstanbul'dan ayrılmıştır. Akdeniz Başkumandanlığı görevine ise devam etmiştir. Ardından 1922'den 1924'e kadar Atlantik Filosu'nun başkumandanlığını yapmıştır. 1924'de emekliye ayrılmış, 1928'de vefat etmiştir.

İsmigül ÇETİN

KAYNAKÇA

Telif ve Tetkik Eserler

Bayur, Yusuf Hikmet, **Türkiye Devleti'nin Dış Siyaseti**, TTK Yayınları, Ankara 1995.

Berridge, G.R., **British Diplomacy in Turkey, 1583 to the Present: A Study in the Evolution of the Resident Embassy**, Martinus Nijhoff, Leiden-Boston 2009.

Bozkurt, Abdurrahman, **İtilaf Devletlerinin İstanbul'da İşgal Yönetimi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009(Yayınlanmamış Doktora Tezi).

British Documents on Foreign Affairs: Report and Papers From the Foreign Office Confidential Print, Gen.Ed.Kenneth Bourne and D.Cameron Watt, Part.II, Series B, Ed.Robin Bidwell, I University Publications of America, 1985.

Busch, Briton Cooper, *Mudros to Lausanne: Britain's Frontier in West Asia 1918-1923*, State University of New York Press, New York 1976.

Cebesoy, Ali Fuat; **Milli Mücadele Hatıraları**, Temel Yayınları, İstanbul 2000.

Churchill, Winston S., **The World Crisis 1911-1918**, Free Press, USA 2005.

Çetin, İsmigül, **Milli Mücadele Döneminde İngiliz Yüksek Komiserliği'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2013(Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Documents on British Foreign Policy 1919-1939, ed. E.L. Woodward, Rohan Butlar, First Series, IV, Her Majesty Stationery Office, London 1952.

Documents on British Foreign Policy 1919-1939, ed. Rohan Butler, J.P.T.Bury, First Series, XIII, Her Majesty's Stationery, London 1963.

Encyclopedia Of World War I: A Political, Social, And Military History, ed: Spencer C. Tucker, Priscilla Mary Roberts, ABC-CLIO Inc, USA 2005.

Eyicil, Ahmet; "Çanakkale Savaşları", **Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 8(1), 2009.

Gökay, Bülent, **Emperyalizm ile Bolşevizm Arasında Türkiye**, (çev: Sermet Yalçın), Agora Kitaplığı, İstanbul 2006.

Graves, Robert, **Storm Centres of the Near East: Personal memories 1869-1929**, London 1933.

Güneş, İhsan, "Ali Rıza Paşa Hükümeti Programı ve Meclis-i Mebusandaki Yankıları", **Atatürk Yolu**, I/1(1988).

Halpern, Paul G., "Robeck, Sir John Michael de, baronet (1862-1928)", Oxford Dictionary of National Biography, Oxford University Press, 2004; online edn, Jan 2011 [https://www.oxforddnb.com/display/10.1093/ref:odnb/9780198614128.001.0001/odnb-9780198614128-e-32790].

Helmreich, Paul C., **From Paris To Sévres(The Partition of the Ottoman Empire at the Peace Conferance of 1919-1920)**, Ohio State University Press, Columbus USA 1974.

İnal, İbnülemin Mahmut Kemal, **Son Sadrazamlar**, IV, Dergah Yayınları, İstanbul 1982.

Jaeschke, Gotthard, **Kurtuluş Savaşı ile İlgili İngiliz Belgeleri**, (çev.Cemal Köprülü), TTK Yayınları, Ankara 1971.

Jaeschke, Gotthard, **Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi Mondros'tan Mudanya'ya Kadar(30 Ekim 1918-11 Ekim 1922)**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1989.

Okur, Mehmet; "İngiliz Belgelerine Göre Sultan Vahdettin-İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Robeck Görüşmesi", **Atatürk Dergisi**, III/3(2003).

Okur, Mehmet-Murat Küçükuşurlu, **İngiliz Yüksek Komiserleri'nin Gözüyle Milli Mücadele(1918-1920)**, Serander Yayınları, Trabzon 2006.

Smith, Michael D., **Britain, Russia, The Gallipoli Campaign and the Straits**, The Florida State University, USA 1979(Yayınlanmamış Doktora Tezi).

28/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/john-de-robeck-1862-1928/?pdf=7783> adresinden erişilmiştir